

K ZÁNIKU MANDÁTU POSLANCA NÁRODNEJ RADY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ustanovenie čl. 81a písm. f) Ústavy Slovenskej republiky upravuje zánik mandátu poslanca *ex constitutione* v záujme ochrany integrity legitimacy národnej rady ako ústavného orgánu, do ktorého pôsobnosti okrem iného patrí uznávať sa na ústave, ústavných a ostatných zákonoch a kontrolovať, ako sa dodržiavajú [čl. 86 písm. a) ústavy]. Hoci poslanci národnej rady získavajú demokratickú legitimitu na výkon poslaneckého mandátu na základe výsledku volieb, pričom mandát vykonávajú osobne podľa svojho svedomia a presvedčenia a nie sú viazaní príkazmi (čl. 73 ods. 2 ústavy), ich mandát je limitovaný povinnosťou rešpektovať ústavu a právny poriadok Slovenskej republiky. Ústava poslancom ukladá, aby štátnu moc, ktorá je im zverená, a svoj poslanecký mandát vykonávali v záujme jej občanov a, pokiaľ ide o ich správanie, aby dodržiavali ústavu a ostatné zákony (čl. 75 ústavy). S ohľadom na uvedené možno uzavrieť, že účelom inštitútu zániku poslaneckého mandátu podľa čl. 81a písm. f) ústavy je posilňovanie právneho štátu a ochrana dôvery v zákonný a legitímny výkon ústavou zverenej moci národnou radou, ako aj dôvery v zákonný a legitímny výkon zverenej ústavnej funkcie zo strany jednotlivých poslancov. V súlade s uvedeným účelom spája čl. 81a písm. f) ústavy právny účinok zániku poslaneckého mandátu s prípadmi, v ktorých súd právoplatne rozhodol o vine poslanca zo spáchania trestného činu, ktorého sa dopustil úmyselne (vo forme úmyselného zavinenia). V prípadoch ostatných (nedbanlivostných) trestných činov obmedzuje čl. 81a písm. f) ústavy zánik poslaneckého mandátu na prípady, v ktorých súd v právoplatnom odsudzujúcom rozsudku uložil dotknutému poslancovi trest odňatia slobody a zároveň nerozhodol o podmienечnom odložení jeho výkonu, pričom podstata a charakter výkonu trestu odňatia slobody sa dostáva do nevyhnutnej kolízie s ústavnou požiadavkou osobného výkonu poslaneckého mandátu (čl. 73 ods. 2 ústavy).

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. IV. ÚS 467/2022 z 27. septembra 2022)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Dudíša a sudcov Libora Duľu a Ivana Fiačana (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **M. K.**, zastúpeného Mgr. Radovanom Hrádkom, advokátom, Drieňová 3, Bratislava, proti inému zásahu Národnej rady Slovenskej republiky do základných práv sťažovateľa, spočívajúcemu v odňatí mandátu poslanca Národnej rady Slovenskej republiky, takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **odmieta.**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 2. augusta 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 30 ods. 4 v spojení s čl. 81a písm. f) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) iným zásahom Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej aj „národná rada“), spočívajúcim v odňatí mandátu poslanca národnej rady. Žiada vrátiť vec národnej rade na ďalšie konanie s tým, že bude vyslovená neplatnosť všetkých úkonov, ktoré vykonala, resp. aktov, ktoré prijala pre účely nastúpenia náhradníka namiesto sťažovateľa ako poslanca parlamentu. Sťažovateľ žiada, aby ústavný súd vyslovil, že je naďalej poslancom národnej rady a priznal mu finančné zadosťučinenie v sume 3 000 eur.

2. Z ústavnej sťažnosti a ďalších na vec sa vzťahujúcich listín pripojených k ústavnej sťažnosti, z rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) č. k. 4 To 1/2021 z 5. apríla 2022 s informáciou o dátume nadobudnutia jeho právoplatnosti, z rozhodnutí predsedu národnej rady č. 1044, PREDS-86/2022 z 19. apríla 2022 a č. 1045, CRD-1008/2022 z 19. apríla 2022, ako aj z uznesenia národnej rady č. 1394, CRD-1027/2022 z 26. apríla 2022, ktoré si ústavný súd v súvislosti s prípravou predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti zabezpečil, vyplýva nasledovný stav veci:

3. Sťažovateľ bol vo voľbách konaných v roku 2020 zvolený za poslanca Národnej rady Slovenskej republiky. Následne bol rozsudkom najvyššieho súdu č. k. 4 To 1/2021 z 5. apríla 2022 uznaný vinným zo spáchania prečinu prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 422 ods. 1 Trestného zákona, za čo mu bol uložený trest odňatia slobody vo výmere šesť mesiacov [podľa § 422 ods. 1, § 36 písm. j) a § 38 ods. 3 Trestného zákona]. Najvyšší súd zároveň rozhodol o podmienenom odklade výkonu uvedeného trestu [podľa § 49 ods. 1 písm. a) Trestného zákona] a určil sťažovateľovi skúšobnú dobu jeden rok a šesť mesiacov (podľa § 50 ods. 1 Trestného zákona). Tento rozsudok najvyššieho súdu nadobudol právoplatnosť 5. apríla 2022.

4. Predseda národnej rady, zastúpený podpredsedom národnej rady G. G., rozhodnutím č. 1044, PREDS-86/2022 z 19. apríla 2022 zobral na vedomie oznámenie o nadobudnutí právoplatnosti rozsudku najvyššieho súdu č. k. 4 To 1/2021 z 5. apríla 2022, konštatujúc, že podľa čl. 81a písm. f) ústavy zanikol sťažovateľov poslanecký mandát 5. apríla 2022, zároveň rozhodnutím č. 1045, CRD-1008/2022 z 19. apríla 2022 vyhlásil nastúpenie náhradníčky S. V. na uprázdnený mandát sťažovateľa, a to podľa § 71 ods. 1 a 5 zákona č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a § 10 ods. 1, 2 a 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov na základe poradia uvedeného v zápisnici Štátnej komisie pre voľby a kontrolu financovania politických strán o výsledku volieb do Národnej rady Slovenskej republiky 29. februára 2020.

5. S označenými rozhodnutiami predsedu národnej rady sa oboznámil mandátový a imunitný výbor národnej rady a prerokoval ich na svojom zasadnutí 26. apríla 2022. Na základe výsledkov prerokovania podala predsedníčka výboru správu plénu národnej rady na jej 65. schôdzi 26. apríla 2022. Súčasťou správy bol aj návrh uznesenia národnej rady, ktorým berie uvedené skutočnosti na vedomie. Plénum národnej rady uznesením č. 1394, CRD-1027/2022 z 26. apríla 2022 zobralo informáciu mandátového a imunitného výboru o zániku poslaneckého mandátu sťažovateľa a nastúpení náhradníčky na vedomie, konštatujúc:

„... že dňa 19. apríla 2022 bolo predsedovi Národnej rady Slovenskej republiky doručené oznámenie o právoplatnosti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky za úmyselný trestný čin sp. zn. 4 To 1/2021 z 5. apríla 2022, ktorý nadobudol právoplatnosť a vykonateľnosť dňom jeho vyhlásenia, v trestnej veci poslanca Národnej rady Slovenskej republiky M. K. Podľa § 81a písm. f) Ústavy Slovenskej republiky mandát poslanca zaniká dňom nadobudnutia právoplatnosti rozsudku, ktorým bol poslanec odsúdený za úmyselný trestný čin, a teda mandát poslanca Národnej rady Slovenskej republiky M. K. zaniká dňom 5. apríla 2022... podľa § 71 ods. 1 zákona č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a § 10 ods. 1, 2 a 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov predseda Národnej rady Slovenskej republiky rozhodnutím č. 1045 z 19. apríla 2022 vyhlásil nastúpenie náhradníka podľa poradia uvedeného v zápisnici Štátnej komisie pre voľby a kontrolu financovania politických strán o výsledku volieb do Národnej rady Slovenskej republiky 29. februára 2020 - za stranu Kotlebovci-Ľudová strana Naše Slovensko na uprázdnený mandát poslanca Národnej rady Slovenskej republiky nastupuje dňom 19. apríla 2022 náhradníčka S. V. ...“

II.

Argumentácia sťažovateľa

6. Sťažovateľ v podanej ústavnej sťažnosti tvrdí, že mu národná rada v rozpore s ústavou odňala poslanecký mandát. V tejto súvislosti argumentuje:

a) Národná rada nepriznala rozsudku najvyššieho súdu č. k. 4 To 1/2021 z 5. apríla 2022 právny účinok, aby mohla predstierať, že sťažovateľovi zanikol poslanecký mandát ex constitutione podľa čl. 81a písm. f) ústavy, a to na základe prvostupňového rozsudku v sťažovateľovej trestnej veci, ktorým bol rozsudok Špecializovaného trestného súdu v Pezinku č. k. Pk-2T/33/2019 z 12. októbra 2020 (tento rozsudok bol zrušený práve rozsudkom najvyššieho súdu č. k. 4 To 1/2021 z 5. apríla 2020, pozn.).

b) Národná rada nesprávne interpretovala a aplikovala čl. 81a písm. f) ústavy. Jeho extenzívnym výkladom neprimerane zasiahla do fungovania zastupiteľskej demokracie aj do základného práva sťažovateľa na prístup k voleným a iným verejným funkciám (čl. 30 ods. 4 ústavy). Podľa sťažovateľa slovné spojenie „úmyselný trestný čin“ v čl. 81a písm. f) ústavy „neoznačuje akýkoľvek trestný čin, ktorý bol spáchaný úmyselne“, ale „iba taký trestný čin, v ktorom úmysel je zákonným znakom skutkovej podstaty“. Sťažovateľ tvrdí, že označeným rozsudkom najvyššieho súdu nebol odsúdený za úmyselný trestný čin, ale „za trestný čin spáchaný úmyselne“, v dôsledku čoho jeho poslanecký mandát nezankol.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

7. Podstatou ústavnej sťažnosti je sťažovateľom tvrdené porušenie jeho základného práva na prístup k voleným a iným verejným funkciám (čl. 30 ods. 4 ústavy) v dôsledku odopretia výkonu poslaneckého mandátu zo strany národnej rady bez toho, aby boli splnené podmienky zániku jeho mandátu vyplývajúce z čl. 81a písm. f) ústavy. Sťažovateľ sa v súvislosti so zánikom jeho poslaneckého mandátu obrátil na ústavný súd už skôr sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 1. júna 2022 (vzápätí aj ďalšou ústavnou sťažnosťou podanou 2. júna 2022, ktorú však ústavný súd odmietol pre litispendenciu, a to uznesením č. k. II. ÚS 361/2022 z 12. júla 2022). Na rozdiel od predchádzajúcej (prvej) ústavnej sťažnosti sťažovateľa

smerujúcej proti rozhodnutiu predsedu národnej rady č. 1044, PREDS-86/2022 z 19. apríla 2022, o ktorej bolo rozhodnuté uznesením č. k. III. ÚS 425/2022 z 28. júla 2022, v aktuálne posudzovanom prípade smeruje sťažnosť proti národnej rade a zásah do základných práv sťažovateľa vymedzuje širším spôsobom.

III.1. K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa nepriznaním právneho účinku rozsudku najvyššieho súdu č. k. 4 To 1/2021 z 5. apríla 2022:

8. Po preskúmaní ústavnej sťažnosti v rámci predbežného prerokovania dospel ústavný súd k záveru, že v časti, v ktorej sťažovateľ tvrdí, že národná rada nepriznala rozsudku najvyššieho súdu č. k. 4 To 1/2021 z 5. apríla 2022 právny účinok, aby mohla predstierať, že sťažovateľovi zanikol poslanecký mandát podľa čl. 81a písm. f) ústavy na základe prvostupňového rozsudku Špecializovaného trestného súdu v Pezinku č. k. Pk-2T/33/2019 z 12. októbra 2020, je potrebné odmietnuť ústavnú sťažnosť z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti [§ 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

9. Tak z opisu skutkového stavu samotným sťažovateľom v ústavnej sťažnosti, ako aj z obsahu rozhodnutia predsedu národnej rady č. 1044, PREDS-86/2022 z 19. apríla 2022 a z uznesenia národnej rady č. 1394, CRD-1027/2022 z 26. apríla 2022 (dostupných na webovom sídle národnej rady) explicitne vyplýva, že národná rada, ako aj jej orgány dospeli k záveru o zániku poslaneckého mandátu sťažovateľa k 5. aprílu 2022 na základe právnej skutočnosti, ktorou bol práve rozsudok najvyššieho súdu č. k. 4 To 1/2021 z 5. apríla 2022 (pozri body 2 až 5 odôvodnenia tohto rozhodnutia). Z obsahu ústavnej sťažnosti ani z ostatných relevantných podkladov týkajúcich sa predmetnej veci nezistil ústavný súd žiadnu skutočnosť, ktorá by nasvedčovala sťažovateľovmu tvrdeniu o snahe národnej rady predstierať, že sťažovateľovi zanikol poslanecký mandát na základe prvostupňového rozsudku Špecializovaného trestného súdu v Pezinku č. k. Pk-2T/33/2019 z 12. októbra 2020, a ktorá by odôvodňovala preskúmanie opodstatnenosti tohto tvrdenia v rámci konania vo veci samej. Uvedené tvrdenie sťažovateľa je zjavne nepodložené, resp. vyvrátené ďalším obsahom samotnej ústavnej sťažnosti a jej príloh.

III.2. K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa nesprávnou interpretáciou čl. 81a písm. f) ústavy:

10. Základné právo na prístup k voleným a iným verejným funkciám zaručené čl. 30 ods. 4 ústavy zahŕňa právo občanov uchádzať sa o funkciu poslanca národnej rady a v prípade zvolenia aj túto funkciu zastávať. Poskytuje teda jednotlivcovi ochranu aj pred takými zásahmi, ktoré by ho v rozpore s ústavou zbavili možnosti vykonávať riadne získaný poslanecký mandát (napr. PL. ÚS 7/2021, body 165 a 166).

11. Podľa čl. 1 ods. 1 prvej vety ústavy Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. Podľa čl. 81a písm. f) ústavy mandát poslanca zaniká dňom nadobudnutia právoplatnosti rozsudku, ktorým bol poslanec odsúdený za úmyselný trestný čin alebo ktorým bol poslanec odsúdený za trestný čin, a súd nerozhodol v jeho prípade o podmienčnom odložení výkonu trestu odňatia slobody.

12. Ustanovenie čl. 81a písm. f) ústavy upravuje zánik mandátu poslanca ex constitutione v záujme ochrany integrity legitimacy národnej rady ako ústavného orgánu, do pôsobnosti ktorého okrem iného patrí uznávať sa na ústave, ústavných a ostatných zákonoch a kontrolovať, ako sa dodržiavajú [čl. 86 písm. a) ústavy]. Pri zosúladovaní a vzájomnom vyvažovaní

demokratického princípu a princípu suverenity ľudu na jednej strane s princípom právneho štátu na strane druhej v danom prípade ústavodarca prihliadal na skutočnosť, že hoci poslanci národnej rady získavajú demokratickú legitimitu na výkon poslaneckého mandátu na základe výsledku volieb, pričom tento vykonávajú osobne podľa svojho svedomia a presvedčenia a nie sú viazaní príkazmi (čl. 73 ods. 2 ústavy), ich mandát je limitovaný povinnosťou rešpektovať ústavu a právny poriadok Slovenskej republiky. Ústava poslancom ukladá, aby štátnu moc, ktorá je im zverená, a svoj poslanecký mandát vykonávali v záujme jej občanov a, pokiaľ ide o ich správanie, aby dodržiavali ústavu a ostatné zákony (čl. 75 ústavy). S ohľadom na uvedené možno uzavrieť, že účelom inštitútu zániku poslaneckého mandátu podľa čl. 81a písm. f) ústavy je posilňovanie právneho štátu a ochrana dôvery v zákonný a legitímny výkon ústavou zverenej moci národnou radou, ako aj dôvery v zákonný a legitímny výkon zverenej ústavnej funkcie zo strany jednotlivých poslancov.

13. V súlade s uvedeným účelom spája čl. 81a písm. f) ústavy právny účinok zániku poslaneckého mandátu s prípadmi, v ktorých súd právoplatne rozhodol o vine poslanca zo spáchania trestného činu, ktorého sa dopustil úmyselne (vo forme úmyselného zavinenia). Tento záver potvrdzuje aj metóda historického výkladu, keďže z textu dôvodovej správy k návrhu ústavného zákona č. 90/2001 Z. z., ktorým bola ústava doplnená o aktuálne platné znenie čl. 81a písm. f), je zjavné, že slovné spojenie „úmyselný trestný čin“ má byť interpretované zhodne so všeobecnými podmienkami ustanovenými trestným právom hmotným pre trestný čin spáchaný úmyselne (pozri Dôvodovú správu k návrhu skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na vydanie ústavného zákona, ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení ústavného zákona č. 244/1998 Z. z. a ústavného zákona č. 9/1999 Z. z., II. volebné obdobie, čpt. 643, osobitná časť, bod 28, str. 72). V prípadoch ostatných (nedbanlivostných) trestných činov obmedzuje čl. 81a písm. f) ústavy zánik poslaneckého mandátu na prípady, v ktorých súd v právoplatnom odsudzujúcom rozsudku uložil dotknutému poslancovi trest odňatia slobody a zároveň nerozhodol o podmieňnom odložení jeho výkonu, pričom podstata a charakter výkonu trestu odňatia slobody sa dostáva do nevyhnutnej kolízie s ústavnou požiadavkou osobného výkonu poslaneckého mandátu (čl. 73 ods. 2 ústavy).

14. Z obsahu rozsudku najvyššieho súdu č. k. 4 To 1/2021 z 5. apríla 2022 vyplýva, že sťažovateľ bol odsúdený za spáchanie prečinu prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 422 ods. 1 Trestného zákona, ktorý v zmysle ustanovení § 9, § 10 ods. 1 písm. b), § 15 a § 17 Trestného zákona možno kvalifikovať ako trestný čin spáchaný úmyselne, teda úmyselný trestný čin v zmysle čl. 81a písm. f) ústavy. Označený rozsudok nadobudol právoplatnosť 5. apríla 2022, v dôsledku čoho uvedeným dňom priamo na základe ústavy zanikol sťažovateľov poslanecký mandát. V tomto smere nemá ústavný súd žiaden dôvod odchyliť sa od svojho právneho názoru vysloveného už v uznesení č. k. III. ÚS 425/2022 z 28. júla 2022 (pozri bod 13 odôvodnenia označeného rozhodnutia).

15. Pre rozlišovanie medzi „úmyselným trestným činom“ v zmysle čl. 81a písm. f) ústavy a „trestným činom spáchaným úmyselne“, ako to v rámci svojej argumentácie v odôvodnení ústavnej sťažnosti navrhuje sťažovateľ, neexistuje žiaden relevantný dôvod, ktorý by mal oporu v texte ústavy, účele samotného inštitútu zániku mandátu poslanca podľa čl. 81a písm. f) ústavy alebo v úmysle ústavodarcu. Interpretácia a aplikácia ustanovenia čl. 81a písm. f) ústavy národnou radou vo vzťahu k sťažovateľovi bola ústavne konformná. Jej postup, ktorým po nadobudnutí právoplatnosti rozsudku najvyššieho súdu č. k. 4 To 1/2021 z 5. apríla 2022 neumožnila sťažovateľovi výkon poslaneckého mandátu, preto nemôže porušovať

jeho základné právo na prístup k voleným a iným verejným funkciám zaručené v čl. 30 ods. 4 ústavy.

16. Z uvedený dôvodov ústavný súd pri predbežnom prerokovaní rozhodol o odmietnutí ústavnej sťažnosti sťažovateľa aj v tejto časti pre zjavnú neopodstatnenosť [§ 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde].